Там, де синя Десна
між лугами струмить,
у дрімучім бору
біла хатка стоїть.

В тій хатинці жила
лісникова сім'я —
жінка й син-одинак,
Васильок на ім'я.

Васильок, Васильок...
В нього — русий чубок,
синьо очі цвітуть,
як весною льонок.

Вишиванка на нім
у барвистих квітках...
Ось він крадеться в ліс
по звіриних стежка тг

Ліс тривожно шумить,
важко стогне, квилить,—
десь далеко глуха
канонада гримить.

Всюди чорні рови,
пахне димом земля.
На зелених кущах
сірий порох, мов тля.

А над ними стоять
сосни, жовті, як мідь,—
від снарядів і куль
без гілля й верховіть.

Тут недавно гули,
лютували бої,
тут криваві текли
по землі ручаї...

Васильок тихо йде
по горбах, по ярах,
прислухається вій,
як сполоханий птах.

Раптом десь пролунав
збоку стогін глухий.
Скам'янів у кущах
з ляку хлопчик малий.

Озирнувся — солдат
під сосною в траві:
запеклися бинти,
гімнастерка в крові.

Під очима — синці,
ні кровинки в лиці.
Поряд заступ лежить,
автомат у руці.

Ворухнувся солдат,
подивився кругом,
чорні губи сухі
облизав язиком.

"Не лякайся, хлоп'я,
підійди-но сюди!
Бачиш — каска лежить:
принеси в ній води!"

Полетів Васильок
в прохолодний ярок —
там вода з джерела
між травою текла.

Зачерпнув — і приніс,
дав солдатові пить.
Той припав — аж вода
по щоках дзюркотить...

"Як тебе?" — "Васильок".
"Васильок... Мій синок..."

І солдатська сльоза
впала в сірий пісок.

Лоб холодний, мов лід,
з нього капає піт,
у очах голубих
коливається світ...

То від рани солдат
догорав, догасав
і, вмираючи, так
Василькові сказав:

"Я вмираю... А ти
поховай тут мене!
На могилі моїй
дивоцвіт спалахне...

Спалахне, як вогонь,
наче кров, засія —

в ньому щастя моє,
в ньому сила моя!

То троянда жива
з мого серця зросте,
первоцвітом ясним
на. зорі зацвіте.

Квітку ту чарівну
ти зірви — й заховай,
біля серця свого
все життя зберігай!

А як лихо спітка
чи впадеш в боротьбі,
то троянда моя
допоможе тобі!

Тільки, синку, вона
має силу таку,
що лише один раз
помага на віку!

Тож у неї проси
допомоги тоді,
як зарадити сам
не зумієш біді!

Пам'ятай-но про це!
Не, забудь, Васильок!.
Похилився солдат —
і навіки замовк.

Під очима — синці,
ні кровинки в лиці,
збоку заступ лежить,
автомат у руці...

Хлопець заступа взяв
рити яму почав,
а як вечір настав —
в ній бійця поховав.

І, стомившись, присів
на дубовий пеньок,
на коліна схилився —
та й заснув Васильок.

І незчувся, коли
ніч нависла крилом,
чорнота-самота
причаїлась кругом.

От чи спав, чи не спав
прокидається він:
в темноті — ні дерев,
ні знайомих стежин.

Лиш трояндовий кущ
на могилі стоїть
і троянда одна
полум'яно, горить.

Хлопець миттю устав,
квітку з гілки зірвав.

автомат на плече,
мов дорослий, узяв.

Та й додому мерщій
полетів, як пташок,
кучерявий чубок —
Васильок, Васильок..

* * *

Йде він манівцями
і годину, й другу...
Та чомусь не видно
ні Десни, ні лугу.

Все якісь незнані
гори та долини —
ні тобі дороги,
ні тобі стежини.

Васильок спинився:
видно, заблудився,
серед ночі в лісі
із дороги збився.

Вийшов на поляну —
мало що не плаче.
Із-за лісу й сонце
вже зійшло гаряче.

Бризнуло вогнями
попід небесами,
в травах заіскрилось
росами-сонцями.

І згадав троянду
Васильок червону:
може, з лісового
виведе полону?

Та лише наміривсь
вимовити слово,

як шугнула думка
в голову раптово.

"Зачекай — троянда
ту властивість має,
що в біді найтяжчій
раз допомагає!

Як ти міг забути
цю пересторогу?
Краще сам попробуй
розшукать дорогу!"

А навколо — пуща
і зелена тиша...
Глянув на дерева,
де кора світліша.

І пішов на південь
долами, горбами
по колючій глиці
босими ногами...

* * Ф

День і ніч минає,
ранок наступає,
а безлюдним хащам —
ні кінця, ні краю!

Васильок' підбився,
Васильок стомився —
під березу білу
зморено схилився.

Тільки — що це? В лісі
десь вовки завили.
Василькові ніжки
дрібно затремтіли.

Як урятуватись?
Що робити має?
Зирк — через поляну
мчиться вовча зграя!

Васильок стенувся;
підстрибнув — із ляку
видерся зненацька
вгору на гілляку.

І в ту мить передній
підбіга вовчисько,
клацає зубами,
бо пожива близько.

Звірі обступили
ту березу білу —
поповзли мурашки
в Василька по тілу.

Досить похитнутись,
втратить рівновагу —
поминай, як звали
хлопця-бідо лагу!

І згадав червону
він троянду знову.
"Треба попрохати
квітку ту чудову!

Хай вона до краю
знищить вовчу зграю,
бо така біда тут,
що загинуть маю!"

Та не встиг прохання
вголос передати,
як на думку спала
заповідь солдата.

"Чарівна троянда
раз допомагає..."
Та невже ж тут справді
виходу немає?

То не мудра штука —
квітку попрохати.

Ні, ти сам це лихо
спробуй подолати!

А вовки шаліють,
затівають грище —

скачуть, мов змагаються,
хто підскочить вище.

От розірвуть, кляті,
хлопця на частини...
Ні, він автомата
дістає з-за спини!

Опускає дуло,
на собачку тисне —
враз вогнем шугнуло
в кодло лиховісне.

Кулі невидимі
дзизнули жорстоко,
вожаку вп'ялися
прямо в хиже око.

Вовк аж завертівся —
так, немов од сказу,
і в кущі наосліп
драпонув одразу.

І тоді, рвонувши
врозтіч на всі боки,
всі вовцюги люті
кинулись навтьоки.

Стрибнув із берези
й побіг Васильок...
Аж бачить — на вітах
висить проводок.

На соснах, ялинах
протягся вгорі,
синіє, мов жилка,
на жовтій корі.

Мабуть, до ворожого
штабу веде...
Обличчя у хлопця
рішуче, тверде.

Він вийняв з кишені
складаний свій ніж
й подерся, як білка,
па сосну скоріш.

Чикнув —— і той провід,
мов нитка, провис...
Хлопчина поспішно
спускається вниз.

Та тільки ногами
на землю ступив —
зненацька хтось міцно
за комір схопив.

Рвонувся Василько —
здригнувся, мов лист.
Та добре тримає
дозорець-фашист!

Очища холодні,
мов зимний туман.
"Проклятий хлопчішка,
ти єст партизан!"

І швидко до штабу
веде Василька.
Тримає хлопчину
чавунна рука.

А хлопцеві думка
у голову б'є:
"Трояндо, здійсни-но
бажання моє..."

Та враз мов запнувся,
цю думку прогнав,
бо знову пораду
солдатську згадав.

"В троянди проси
допомоги тоді,
як сам не зумієш
зарадить біді!"

Невже ж це неволя,
фашистська тюрма?
А може, нічого
страшного нема?

Іде і міркує
собі Васильок.
А ззаду дозорець
пантрує, як вовк.

Приводить до штабу —
і там вартовий
штовхає хлопчину
у льох земляний...

* * *

Васильок заточився,
за поріг зачепився
і по східцях донизу,
мов клубок, покотився.

Міг би шию звернути
чи зламать собі спину,
та міцні чиїсь руки
підхопили хлопчину.

"Хто ти?" В темряві чути
стук гпрячого серця
ти дші ока сіяють,
моп діш світлі озерця.

"Нисплі.ок я... Зарудний...
ЛІсцика з Оболоні..."
"Зпчскції, то твій батько
її шфти.пінськім загоні?"

"Я не ліпно... Можливо...
Бо иемп його дома..."
"Ну якиіі вій? Високий?
Русий чуб, ліс солома?"

"Тик, міїі бптмсо білявий,
чуб густий, кучерявий...
Та ще пальця немає
на руці " нього правій..."

"Ну, це він, безперечно! —
аж зрадів незнайомець.—

А я — друг твого батька,
Валентин Буреломець.

Партизанам із штабу
ніс важливі я вісті,
та, на лихо, схопили
мене в лісі фашисти.

Катували нещадно:
дерли шкуру на ремінь,
на вогні припікали...
Та мовчав я, мов кремінь!

Не промовив ні слова...
А як втратив свідомість,
більш не били —до льоху
швиргонули натомість.

Там до мене долинув
голос, наче з безодні:

"Цей не скаже нічого...
Розстріляти сьогодні!"

Та не жаль мені гинуть:
адже раз помирати!
Жаль великий, що вісті
не зумів передати!"

Васильок стрепенувся.
"Дядю, дядю! — гукає.—
В мене квітка є дивна,
що з біди виручає!"

І поспішно троянду
витягає червону —
стало видно у льосі,
мов одкрили заслону.

"Поможи нам, трояндо,
в цю найтяжчу хвилину..."
Партизан Буреломець
зупиняє хлопчину.

"Ну, хіба це найтяжча?
Зачекай!.. Ми потроху
в глині нору прориєм
і втечемо із льоху!

Я вже цілу годину
рию тут без упину..."
І він знову руками
став розкопувать глину.

Глина кров'ю вкипає:
з пальців нігті зриває...
Та ось, врешті, сяйнуло
небо синє, безкрає.

Швидко вилізли з льоху:
прилягли за накатом,
бо стовбичить за рогом
вартовий з автоматом.

Буреломець підкрався,
став позад вартового
і кулак свій, мов гирю,
опускає на нього.

Той ні крикнув, ні охнув —
на пісок повалився.
Автомат в Буреломця
у руках опинився.

"Ну, Васильку, за мною!"
І І помчали щосили.
Враз нежданo два німці
їхню путь заступили.

Полоснув Буреломець
ворогів з автомата...
Що робити? Тривога
піднялася проклята!

Ззаду крики, і тупіт,
і гучна стрілянина...
Не добігти до лісу:
всюди гола рівнина.

Та невже ж тут загинуть,
не дійти до загону?
Васильок свою квітку
витягає червону.

"Ну, трояндо, без тебе
доведеться умерти..."
Та його зупиняє
Буреломець упертий.

"Зачекай-но! Троянда
ще тобі пригодиться!
На ось кулю... В ній вісті...
Мчи в Забір'я, мов птиця!

Там віддай партизанам...
Скажеш — від Буреломця...

Ну, Василько, щасливої"
напучає він хлопця.

А сам б'є з автомата
із-за дуба старого...
Васильок по долинці
геть помчався від нього.

* * *

От він виходить
із лісу на шлях.
Пахне житами
в безлюдних полях.

Небо, як море,
ясне та безкрає...
Ніби і горя
навколо немає.

Раптом — у лузі,
де трави зелені,
хлопцю назустріч
ідуть полонені.

Очі блискучі,
криваві бинти.
Дехто і зовсім
не може іти.

Тут і солдати
й матроси ідуть.
Стогне під ними
скривавлена путь.

Хлопець, на німця
поглянувши скоса,
крайнього тихо
питає матроса:

"Дядю, куди вас?"
"На страту, малий...
Ми — комсомольський
загін бойовий!"

Дужий, мов явір,
струнký і смаглявий,
глянув на хлопця,
як батько ласкавий.

Бинт — через груди —
весь кров'ю промок...
Став — аж хитнувся
Ва си ль-Ва си льок.

Це ж за годину
їх, може, не стане —
кулі пронижуть
серця полум'яні.

Звідки ж бадьорість,
така в моряка?
Звідки в них сила
і мужність така?

Йдуть вони гордо
на страту...

Зненацька
пісня над ними
злітає моряцька.

"Раскинулось море широко,

и волны бушуют вдали..."

Ідуть невгасимі,

ідуть нескоримі

по рідній, по грізній землі!

"Тихо! Замовкніть!" —
горлають фашисти.
Та пісня ще дужче
гримить промениста.

Оберначальник
лютує, мов біс.
Він повертає
колону у ліс.

В хащі зелені,
під кручу звертає —
там на поляні
колону спиняє...

* * *

Васильок причаївсь
під горою в кущах.
Серденятко його
тріпотало, як птах.

Він здригнувся, коли
чорні дула звелись.
Пальці раптом самі
у троянду вп'ялись.

Думка блиснула враз:
це ж настав такий час,
що троянді пора
свій оддати наказ!

Васильок із землі
підхопився — й помчав,
ніби прапор ясний,
вгору квітку підняв.

Та фашист-офіцер
люто вигукнув: "Геть!
Бо інакше, щеня,
і тобі буде смерть!"

Підніма пістолет,
хлопцю в груди ціля
і шипить, мов змія:
"Геть мерщій звідсіля!"

Васильок, Васильок,
кучерявий чубок,—
попід серцем війнув
крижаний холодок!

Блиснув промінь скупий,
вдарив постріл, як грім...
Та моряк затулив
хлопця тілом своїм.

Він упав на траву
Василькові до ніг.
"Порятуйте ж його!" —
тільки й вимовить зміг.

Васильок нахилився,
до матроса припав,
а троянду свою
над собою підняв.

І вона у той час,
мов почувши наказ,
спалахнула вогнем,
заіскрилася враз.

З несподіванки всі
остовпіли на мить.
Стало тихо кругом.
Тільки вітер шумить.

Опустилися вниз
у ворожих руках
автомати стальні
на міцних ременях.

Офіцер же ціля
прямо в квітку оту.
Ні,— в голівку малу,
ніби льон, золоту...

Вдруге постріл гримить.
Знову куля свистить...
Тільки чом же фашист
сам додолу летить?

То із круч, із кущів,
автомати тріщать.

Вороги — хто куди —
перелякані мчать.

Та рятунку нема —
кулі їм навздогін.
То пішов на "ура"
партизанський загін!..

Полонені хлоп'я
підняли на руках.
Не в одного сльоза
заблищала в очах.

"Ми за долю твою,
ми за землю свою
відомстим ворогам
у звитяжнім бою!"

Васильок, Васильок,
золотавий чубок,
в тебе очі горять,
ніби двійко зірок!

Глянь — чия ж то хода
богатирська така?

То лісник-партизан
поспіша до синка.

У руках — автомат.
І на зводі — курок.
"Ти живий, мій малий,
мій Васи ль-Ва си льок!"

Теплі руки простяг,
обнімає синка.
В серці радість бурлить,
як весняна ріка...

Васильок з-за щоки
пальцем кулю дістав.

"Тут із штабу наказ —
Буреломець прислав....

Він його у загін
сам доставить хотів,,
та в нерівнім бою
з ворогами згорів..."

Раптом зирк — аж іде
Буреломець живий,
ще димить у руках
автомат бойовий.

Усміхається він
і прискорює крок.
"От і стрілися ми,
Васильок, Васильок!"

* * *

А тим часом на ліс
синій вечір упав.
На поляні моряк
перед строєм лежав.

У бинтах, у крові,
на траві-мураві,—
тільки очі були,
ніби зорі, живі.

Та на грудях міцних
безкозирка лежить,
і троянда на ній,
наче пломінь, горить.

Поховали його
при вечірній зорі
у зеленім гаю
на високій горі.

І поклали вінок
із соснових гілок...
Витри сльози з очей,
Васильок, Васильок!

Бо матрос, коли жив,
не ридав, не тужив —
вік не довге життя,
та красиве прожив!

Тож не треба над ним
ні тужіння, ні сліз!

Глянь — трояндовий кущ
з його серця проріс!

І троянда одна
на кущі розцвіла,
як багряна зоря,
що на сході зійшла.

Не троянда — то кров,
що пролита в бою
за життя, за народ,
за Вітчизну свою!

Запальна, як весна,
ніби прапор, ясна,
тільки в мужніх серцях
розквітає вона!

І на приступ іде,
і на подвиг веде,
що б не трапилось там,—
не відступить ніде!..

А троянда в імлі
червоніє, горить.
Васильок на землі
коло неї стоїть.

— Нумо, синку, ходім,
бо далека нам путь...
~ Цих червоних троянд
не забудь, не забудь!